

1. Ταυτότητα του σεναρίου

Τίτλος: Οι ανακαλύψεις νέων χωρών

Δημιουργός: Νίκος Αστέριος (Φιλολόγος)

Διδακτικά αντικείμενα: Ιστορία & Πληροφορική (Διαθεματική προσέγγιση)

Τάξη: Β΄ Γυμνασίου και Β΄ Λυκείου.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες

Αξιοποίηση σεναρίου: Μπορεί να αξιοποιηθεί στη Β΄ Γυμνασίου και στη Β΄ Λυκείου.

Προϋποθέσεις υλοποίησης: Απλές γνώσεις Word για αντιγραφή και επικόλληση κειμένων και εικόνων. Εξοικείωση με την απλή χρήση αναζήτησης των μηχανών αναζήτησης του διαδικτύου. Εξοικείωση με το Power Point για την παρουσίαση από ομάδες εργασίας. Τουλάχιστο ένας μαθητής από κάθε ομάδα να διαθέτει ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Απαιτείται εξοπλισμένο εργαστήριο Πληροφορικής με δυνατότητες χρήσης διαδικτύου και επαρκή αριθμό υπολογιστών για τους μαθητές.

Τεχνολογικά εργαλεία που θα χρειαστούν: Φυλλομετρητής, Διαδίκτυο, επεξεργαστής κειμένου, πρόγραμμα παρουσίασης, βιντεοπροβολέας. Συγκεκριμένα από το διαδίκτυο αξιοποιήθηκαν τα ακόλουθα περιβάλλοντα:

Ένα βίντεο για το Χριστόφορο Κολόμβο (0:42'') ως αφορμή στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/IuLEj7>.

Η μηχανή αναζήτησης www.google.com και συγκεκριμένα η ενότητα images.

Η Google account για τη δημιουργία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Τα διαδικτυακά περιβάλλοντα:

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (Ψηφιακές Συλλογές): <http://goo.gl/JDofoc>

Την ιστοσελίδα της Φιλολόγου κ. Γιακουμάτου Τερέζας (Οι ανακαλύψεις)

<http://users.sch.gr/tgiakoum/history2007/VIanakalypseis.html>

Το blog των γυναικών των αποφοίτων σχολών πλοιάρχων

<http://kapetanisses.blogspot.gr/2012/06/la-bela.html>

Την ιστοσελίδα του κ. Στουγιαννίδη με θέμα: πορτολάνος

<http://www.stougiannidis.gr/AENAON/AS5/portolanos.pdf>

Το blog Μαθητογνωσία στην ενότητα: Οι ανακαλύψεις

<http://diavatagirgenis.blogspot.gr/2013/02/110-112.html>

Την ελληνική Βικιπαίδεια στην ενότητα αστρολάβος

<http://goo.gl/Fs6XW4>

Το blog ψηφιακά μαθήματα

http://lappeio.blogspot.gr/2011/03/blog-post_21.html

Το ψηφιακό βιβλίο Ιστορίας Β΄ Γυμνασίου

<http://goo.gl/eS6pSQ>

2. Σύντομη περιγραφή (περίληψη)

Οι μαθητές δουλεύοντας σε ομάδες με τη χρήση υπολογιστών και του διαδικτύου πληροφορούνται για τις ανακαλύψεις νέων χωρών κατά τα μέσα του 15^{ου} αι και για τις συνέπειές τους στον υπόλοιπο κόσμο. Θα κατανοήσουν ότι χρειάστηκαν μέσα για να επιτευχθούν όπως: πυξίδα, караβέλα, πορτολάνος κ.ά. κι ότι χωρίς την εξέλιξη της τεχνολογίας δε θα μπορούσαν να γίνουν αυτές. Θα γνωρίσουν τις συνέπειες που επέφεραν στον τότε κόσμο κι ότι αυτές έχουν αντίκτυπο ακόμα και σήμερα. Καλούνται να περιηγηθούν σε διάφορα δικτυακά περιβάλλοντα και να δημιουργήσουν δικά τους κείμενα, αναζητώντας και αξιολογώντας τις πληροφορίες. Αυτά θα τα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους και θα γίνει σύγκριση με κάποιες κοινές ερωτήσεις. Στο τέλος θα σταλούν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στο διδάσκοντα και θα παρουσιαστούν σε βιντεοπροβολέα, ώστε να ακολουθήσει διάλογος.

3. Στόχοι – σκεπτικό

Η επιλογή της διδασκαλίας της συγκεκριμένης ενότητας για το σχεδιασμό και την εφαρμογή διδακτικού σεναρίου έγινε από το διδάσκοντα με βάση το σκεπτικό που εκτίθεται συνέχεια. Ανακαλύψεις γίνονται από την αρχή της Ιστορίας της ανθρωπότητας και θα εξακολουθούν να γίνονται. Ανακαλύψεις όμως νέων χωρών που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην Ιστορία του Ανθρώπου ήταν αυτές του 15^{ου} αιώνα. Ακόμα και σήμερα η ανθρωπότητα δέχεται τις συνέπειες εκείνων των ανακαλύψεων. Οι χώρες εκείνες διαδραμάτισαν και διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο, ιδίως λόγω των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους.

Η ενότητα αυτή των ανακαλύψεων θεωρήθηκε ελκυστική για εφαρμογή των Τ.Π.Ε., επειδή με τη χρήση τους οι μαθητές μπορούν να εντοπίσουν και να ανακαλύψουν τη γνώση, αλλά και να δημιουργήσουν δικά τους πολυτροπικά κείμενα, τα οποία θα τα στείλουν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στο διδάσκοντα, αλλά και θα τα παρουσιάσουν σ' όλες τις ομάδες. Έτσι στο τέλος θα έχουν όλοι τους ένα πολυτροπικό κείμενο το οποίο θα εμπλουτίσει τις γνώσεις τους σε σχέση με το βιβλίο τους.

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να προτείνει έναν επαγωγικό τρόπο διδασκαλίας της Ιστορίας, μέσω των ΤΠΕ, υπολογίζοντας περισσότερο στην ερευνητική περιέργεια των μαθητών και λιγότερο στην καθοδηγητική επέμβαση του διδάσκοντα. Ειδικότερα, δίνονται κείμενα, εικόνες, διαγράμματα, χάρτες από το διαδίκτυο και από το βιβλίο τους και καλούνται να δημιουργήσουν δικά τους. Έτσι κατανοούν τα αίτια και τις συνέπειες που αυτά προκαλούν.

Οι ειδικότεροι στόχοι του συγκεκριμένου σεναρίου είναι οι εξής:

Γνωστικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν οι μαθητές το φαινόμενο των ανακαλύψεων των νέων χωρών.
- Να γνωρίσουν τις προϋποθέσεις και τα μέσα που χρειάστηκαν για να γίνουν.
- Να προσδιορίσουν και να εκτιμήσουν τις άμεσες και απώτερες συνέπειες που είχαν για την παγκόσμια ιστορία.
- Να εντάξουν το ιστορικό γεγονός σε ιστορικές περιόδους
- Να συνδέσουν το χώρο με το χρόνο με την εξέλιξή τους.
- Να αποσυνθέσουν και να συνθέσουν την ιστορική αφήγηση.
- Να εξοικειωθούν με την επεξεργασία των ιστορικών πηγών.
- Να συνδέσουν τα ιστορικά γεγονότα με την ιστορική πραγματικότητα.

Στόχοι σχετικοί με τις ΤΠΕ

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με την πλοήγηση στο διαδίκτυο και την αξιοποίηση χρήσιμων εφαρμογών που διατίθενται σε αυτό.
- Να ασκηθούν, στα πλαίσια του νέου ψηφιακού γραμματισμού.
- Να γνωρίσουν τις δυνατότητες που τους προσφέρει το διαδίκτυο, ειδικά σ' ένα μάθημα που προσφέρει χάρτες, διαγράμματα και εικόνες.
- Να ασκηθούν στην επιλεκτική αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών πόρων ώστε να παράγουν δικό τους έργο.
- Να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και να αξιοποιήσουν δημιουργικά τον υπάρχοντα σχολικό χρόνο και χώρο (υποκειμενικότητα).
- Να ασκηθούν στη χρήση μηχανής αναζήτησης και στη δυνατότητα εύρεσης των κατηγοριών τους.
- Να δημιουργούν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και να το αποστέλλουν.

Παιδαγωγικοί στόχοι

- Να αναπτύξουν οι μαθητές τακτική διερευνητικής προσέγγισης στη διαδικασία εμπέδωσης γνώσεων.
- Να εμπεδώσουν ως μαθησιακή πρακτική την ομαδική εργασία και τη συνεργασία.
- Να αναπτύξουν πρωτοβουλίες στη μαθησιακή διαδικασία α) ιεραρχώντας προτεραιότητες και επιλέγοντας τι είναι αναγκαίο να κατακτήσουν και β) διαμορφώνοντας οι ίδιοι τη μαθησιακή πορεία που ακολουθούν σε συνεργασία με την ομάδα τους και με τη καθοδήγηση του διδάσκοντα.

4. Μεθοδολογία

Η διδακτική μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι η επαγωγική: οι μαθητές θα οδηγηθούν από το παραδειγματικό υλικό που θα εντοπίσουν οι ίδιοι στη διατύπωση των αιτιών και των συνεπειών των ανακαλύψεων.

5. Λεπτομερής περιγραφή της πορείας εφαρμογής του σεναρίου

Α΄ Φάση (1 ώρα στο εργαστήριο)

Σαν πρώτο βήμα οι μαθητές δημιουργούν από μόνοι τους 4 ομάδες (από 6 η καθεμιά) και τοποθετούνται στους υπολογιστές. Κατόπιν ως αφόρμηση τους δίνεται βίντεο 42 δευτερολέπτων με το Χριστόφορο Κολόμβο και ρωτούνται ποια πιστεύουν ότι είναι η νέα μας διδακτική ενότητα.

Κατόπιν λαμβάνουν φωτοτυπημένα και ανοίγουν τα φύλλα εργασίας του διδάσκοντα, τα οποία βρίσκονται στους υπολογιστές τους, στην επιφάνεια εργασίας. Αυτό το βίντεο αποτελεί αφόρμηση για τα μέσα των ανακαλύψεων και τα συναισθήματα που αυτές προκαλούν. Επίσης στα φύλλα εργασίας ζητείται από όλες τις ομάδες να δημιουργήσουν κείμενο Word στο οποίο αναγράφονται οι απαντήσεις, δημιουργώντας έτσι πολυτροπικά κείμενα. Ακόμα, ζητείται να παρουσιάσουν σε Power Point την εργασία τους στους συμμαθητές τους και να στείλουν αυτά τα 2 αρχεία στο διδάσκοντα με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Όλοι έχουν κοινή ερώτηση την 4^η, ώστε να συζητηθεί και να ακουστούν οι απόψεις τους για τις συνέπειες που έχουν επιφέρει οι συγκεκριμένες ανακαλύψεις νέων χωρών.

Οι ομάδες θα διερευνήσουν ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν στους εξερευνητές, στις χρονολογίες, στις προϋποθέσεις, στα μέσα και στις συνέπειες των ανακαλύψεων. Όλες οι ομάδες θα κάνουν χρήση του διαδικτύου. Πιο συγκεκριμένα, θα αναλυθούν εικόνες, πηγές, σχεδιαγράμματα, χάρτες και περιβάλλοντα στο διαδίκτυο, των οποίων οι διευθύνσεις υποδεικνύονται από το διδάσκοντα στα φύλλα εργασίας. Θα γίνει χρήση της μηχανής αναζήτησης google, της Βικιπαίδειας και κάποιων περιβαλλόντων με ενδιαφέρον για τον εντοπισμό χαρτών με διαδρομές του «δρόμου του μεταξιού» και των ανακαλύψεων κάθε εξερευνητή.

Την ώρα της αναζήτησης μεταφέρουν τις απαντήσεις τους μαζί με τις εικόνες, τα διαγράμματα, τους χάρτες και κάποιες πηγές σε αρχείο Word που έχουν δημιουργήσει, δημιουργώντας έτσι δικό τους πολυτροπικό κείμενο. Κατόπιν δημιουργούν αρχείο παρουσίασης Power Point με τα πιο βασικά σημεία που θέλουν να παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους και στο διδάσκοντα. Τέλος, στέλνουν τις εργασίες τους σε Word και σε Power Point με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στο διδάσκοντα.

Ο διδάσκων παρεμβαίνει και βοηθά τους μαθητές όπου χρειάζεται, όταν δε γνωρίζουν τις μηχανές αναζήτησης την αντιγραφή και επικόλληση, τη δημιουργία παρουσιάσεων και τη δημιουργία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Β' φάση (1 ώρα στο εργαστήριο)

Με τη βοήθεια ενός βιντεοπροβολέα, δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές και στο διδάσκοντα να έχουν άμεση πρόσβαση στις εργασίες που παρήχθησαν και να συνεργαστούν για να διατυπώσουν σχόλια, παρατηρήσεις, αλλά και να κάνουν διορθώσεις, όπου αυτό χρειαστεί. Αν υπάρξουν αστοχίες στα συμπεράσματα θα πρέπει να διορθωθούν από τους ίδιους τους μαθητές, με τη διακριτική υποστήριξη, αν χρειάζεται, του διδάσκοντα. Στο τέλος έρχεται η σύνθεση των συμπερασμάτων όλων των ομάδων, στην 4^η ερώτηση, η οποία αφορά στις συνέπειες των ανακαλύψεων. Οι μαθητές έχουν προηγουμένως επεξεργαστεί και αναλύσει κείμενα, εικόνες, διαγράμματα, χάρτες, για να επισημάνουν τις συνέπειες.

Τέλος αφού συνθέσουν σε μια ενιαία εργασία τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, οι μαθητές δημιουργούν ένα power point στο οποίο παρουσιάζουν:

- τους εξερευνητές, την καταγωγή τους και τις χώρες που ανακάλυψαν
- τους λόγους και τις προϋποθέσεις των ανακαλύψεων
- τα μέσα των ανακαλύψεων
- τις συνέπειες των ανακαλύψεων

6. Αποτίμηση-Κριτική-Προεκτάσεις Επέκτασης

Η εφαρμογή του σεναρίου κινητοποίησε τους μαθητές, που επέδειξαν μεγαλύτερη προσοχή και ενδιαφέρον για τις ανακαλύψεις των νέων χωρών κατά το 15^ο αι. Συμμετείχαν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία κι επέδειξαν ευρηματικότητα και δημιουργικότητα τόσο στην αναζήτηση, οργάνωση και παρουσίαση του υλικού, όσο και στην επίλυση προβλημάτων.

Η αξία του διδακτικού σεναρίου στην προκείμενη περίπτωση κρίνεται κυρίως στο γεγονός ότι

- Προσομοιώνει αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας
- Υποστηρίζει την ομαδοσυνεργατική μάθηση
- Κινεί το ενδιαφέρον και προϋποθέτει τη ενεργό συμμετοχή των μαθητών
- Δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για την προσέγγιση των αιτιών και των συνεπειών που αυτές επιφέρουν σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

Είναι φανερό ότι μια τέτοια ιδέα σεναρίου θα μπορούσε να αναπτυχθεί σε συνεργατική έρευνα ή με διαθεματική προσέγγιση μεγαλύτερης διάρκειας καθώς το θέμα των ανακαλύψεων μπορεί να συμπεριλάβει μαθήματα όπως: Μαθηματικά, Φυσική, Γεωγραφία, Μουσική, Τεχνολογία, κ.ά.

Τέλος, θεωρώ ότι τέτοια διδακτική προσέγγισης της Ιστορίας, έχει ενδιαφέρον για τον εκπαιδευτικό, γιατί εκλαμβάνουν το διδάσκοντα όχι ως απλό διεκπεραιωτή του αναλυτικού προγράμματος αλλά ως ουσιαστικό παράγοντα ανάπτυξής του, ως άτομο υπεύθυνο, που αναπτύσσει πρωτοβουλίες, που προχωρεί με ευελιξία στις διδακτικές του επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη του τις ειδικές συνθήκες που αντιμετωπίζει στην τάξη του.

Δόθηκε η δυνατότητα σε κάποιους μαθητές, που δεν είχαν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, να δημιουργήσουν με τη βοήθεια του διδάσκοντα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 1 - 1ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Από την ιστοσελίδα <http://goo.gl/kHlZcp>, το ψηφιακό σας βιβλίο <http://goo.gl/eS6pSQ> και την πηγή του: «Τα πλούτη της Ιαπωνίας» (Βιβλίο θαυμάτων του Μάρκο Πόλο) να βρείτε πότε και γιατί οδηγήθηκαν οι Ευρωπαίοι στις ανακαλύψεις.

2. Στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/J5ruun> ποιο μέσο βλέπετε και πώς πήρε το όνομά του; Πιστεύετε ότι αποτελούσε μέσο για την ανακάλυψη νέων χωρών; Αιτιολογήστε.
3. α) Στη μηχανή αναζήτησης www.google.com εισάγετε τον όρο: marco polos route και δείτε στο images. Καταγράψτε τις χώρες από τις οποίες πέρασε ο Μάρκο Πόλο διαλέγοντας τον πράσινο χάρτη, ακολουθώντας «το δρόμο του μεταξιού».
β) Από την ιστοσελίδα <http://goo.gl/jeqhqm> να βρείτε πότε, μεταξύ ποιων έγινε και ποια τα αποτελέσματα της συνθήκης της Τορντεζίλας; Πότε και ποιες νέες χώρες διεκδίκησαν μερίδιο;
4. Λαμβάνοντας υπόψη από το ψηφιακό σας βιβλίο <http://goo.gl/eS6pSQ> το κείμενο, την πηγή, τα διαγράμματα, τις εικόνες και τους χάρτες να βρείτε τις συνέπειες των ανακαλύψεων.

ΟΜΑΔΑ 2 - 2ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/OHARJ3> τι βλέπετε; Πιστεύετε ότι αποτελούσε μέσο για την ανακάλυψη νέων χωρών; Αιτιολογήστε.
2. Βάλτε στην αναζήτηση μηχανής google τη λέξη: **Βικιπαίδεια** πηγαίνετε στην ελληνική Βικιπαίδεια. Τοποθετήστε το όνομα Φερδινάνδος Μαγγελάνος και βρείτε ποια εθνικότητα ήταν, τι πέτυχε και με ποια χώρα το πέτυχε.
3. α) Βρείτε στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/XGTULF> τους προκολομβιανούς πολιτισμούς.
β) Βρείτε στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/jeqhqm> τις μεταβολές στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο που προκάλεσαν οι ανακαλύψεις.
4. Λαμβάνοντας υπόψη από το ψηφιακό σας βιβλίο: <http://goo.gl/eS6pSQ> το κείμενο, την πηγή, τα διαγράμματα, τις εικόνες και τους χάρτες να βρείτε τις συνέπειες των ανακαλύψεων.

ΟΜΑΔΑ 3 - 3ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/Fs6XW4> τι βλέπετε; Πιστεύετε ότι αποτελούσε μέσο για την ανακάλυψη νέων χωρών; Αιτιολογήστε.
2. Λαμβάνοντας υπόψη την ιστοσελίδα <http://goo.gl/gPtAqN> μέχρι πού έφτασε ο πορτογάλος εξερευνητής Βάσκο ντε Γκάμα; Επίσης να τοποθετήσετε στο google: “da gamas route/images”, για να δείτε την πορεία που ακολούθησε. Επιλέξτε τον τρίτο στη σειρά χάρτη.
3. Λαμβάνοντας υπόψη από την ιστοσελίδα <http://goo.gl/eS6pSQ> την πηγή «Ο ειρηνικός χαρακτήρας των Ινδιάνων και η απάνθρωπη συμπεριφορά των κατακτητών» του Λας Κάζας πώς συμπεριφέρθηκαν οι κατακτητές στους ντόπιους ιθαγενείς;
4. Λαμβάνοντας υπόψη από το ψηφιακό σας βιβλίο: <http://goo.gl/eS6pSQ> το κείμενο, την πηγή, τα διαγράμματα, τις εικόνες και τους χάρτες να βρείτε τις συνέπειες των ανακαλύψεων.

ΟΜΑΔΑ 4 - 4ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Στην ιστοσελίδα: <http://goo.gl/JDofoc> τι βλέπετε; Πιστεύετε ότι αποτελούσε μέσο για την ανακάλυψη νέων χωρών; Αιτιολογήστε.
2. α. Πηγαίνετε στο www.google.com και εισάγετε τον όρο: columbus route και πατήστε στο εικόνες. Επιλέξτε τον πρώτο στη σειρά χάρτη και καταγράψτε τη

διαδρομή που ακολούθησε ο Χριστόφορος Κολόμβος και τι ανακάλυψε. Μήπως ανακάλυψε τυχαία αυτή τη χώρα και γιατί;

3. Στην ιστοσελίδα <http://goo.gl/eS6pSQ> μελετήστε το διάγραμμα με τη δημογραφική εξέλιξη του ιθαγενούς πληθυσμού της Κεντρικής Αμερικής και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας.
4. Λαμβάνοντας υπόψη από το ψηφιακό σας βιβλίο: <http://goo.gl/eS6pSQ> το κείμενο, την πηγή, τα διαγράμματα, τις εικόνες και τους χάρτες να βρείτε τις συνέπειες των ανακαλύψεων.

7. Βιβλιογραφία

1. Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης επιμόρφωσης Τεύχος 1: Γενικό μέρος Γ΄ έκδοση Αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη, Πάτρα, Μάρτιος 2013
2. Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, Γ΄ έκδοση Αναθεωρημένη Πάτρα, Φεβρουάριος 2014
3. Βέτσιος Ελευθέριος: <https://sites.google.com/site/evetsios/>